

Одеська обласна організація

Інформаційний бюлетень

№4

Квітень 2026 р.

**ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

На численні звернення працівників закладів загальної середньої освіти, зокрема прибиральників службових приміщень, щодо залучення їх до виконання обов'язків охорони, надаємо роз'яснення.

Міністерство внутрішніх справ України своїм наказом № 28 від 08.01.2026 року затвердило:

- Типовий перелік заходів з охорони в закладі загальної середньої освіти,
- Порядок застосування заходів з охорони в закладі загальної середньої освіти на період дії правового режиму воєнного стану (далі – Порядок застосування заходів з охорони в ЗЗСО).

Такі документи розроблені на підставі вимог Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо запровадження заходів безпеки в закладах загальної середньої освіти» від 18.09.2025 № 4609-IX.

Наказ набрав чинності 28.01.2026 року та діє протягом періоду правового режиму воєнного стану.

Заходи для запобігання та/або припинення заподіяння шкоди учасникам освітнього процесу здійснюються **за рахунок коштів засновника** та інших джерел, не заборонених законодавством. У державних, комунальних закладах загальної середньої освіти реалізація таких заходів не може забезпечуватися за рахунок коштів учасників освітнього процесу (ч. 3 ст. 41-1 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

Серед заходів з охорони, які застосовуються на території та у приміщеннях закладу загальної середньої освіти, наказ визначає:

- заходи з фізичної охорони;
- заходи з технічної охорони;
- система термінового виклику поліції;
- система відеоспостереження;
- металодетектори.

Застосування фізичної охорони в закладах освіти

Фізична охорона - захід з охорони в закладі освіти поліцією охорони або суб'єктом охоронної діяльності на підставі укладеного договору або, **за наявності такої можливості, персоналом закладу освіти** (далі – персонал охорони), спрямований на забезпечення безпеки учасників освітнього процесу під час перебування на території та у приміщеннях закладу освіти, а також дотримання правил доступу і перебування учасників освітнього процесу та інших осіб на території та у приміщеннях закладу освіти (далі – Правила доступу) (п. 1 розділу II Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО).

**Правила доступу розробляються на основі типових правил, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, схвалюються загальними зборами*

(конференцією) колективу закладу загальної середньої освіти, погоджуються засновником і затверджуються керівником такого закладу, а також оприлюднюються відповідно до **статті 30** Закону України «Про освіту». Дотримання правил доступу і перебування учасників освітнього процесу та інших осіб на території та в приміщеннях закладу загальної середньої освіти є обов'язковим (ч. 4 ст. 41-1 **Закону України «Про повну загальну середню освіту»**). Наразі проект документу про затвердження типових правил вже розроблений Міністерством освіти і науки України та надісланий на погодження до органів влади.

Залучення до фізичної охорони персоналу закладу освіти має здійснюватися з дотриманням вимог законодавства та з урахуванням наступного.

1. До виконання функцій фізичної охорони можуть залучатися виключно працівники, які не є педагогічними працівниками (зокрема, сторожі, вахтери, інший технічний персонал).
2. Педагогічні працівники (вчителі, вихователі, класні керівники тощо) не можуть залучатися до виконання обов'язків з охорони та організації пропускового режиму, оскільки це не відповідає їхнім посадовим функціям та вимогам законодавства.
3. Працівники закладу освіти, які залучаються до заходів фізичної охорони, мають бути офіційно визначені як персонал охорони. Для цього необхідно:
 - внести відповідні зміни до посадових інструкцій;
 - визначити їхні обов'язки у локальних актах закладу освіти;
 - видати наказ керівника про організацію фізичної охорони.
4. Залучення працівників до виконання функцій охорони повинно здійснюватися з дотриманням трудового законодавства. Зокрема, не допускається покладення додаткових обов'язків без погодження з працівником або без належного оформлення змін до істотних умов праці.
5. Працівники, які виконують функції фізичної охорони, повинні пройти відповідний інструктаж або навчання щодо:
 - дій у разі виникнення загроз життю та здоров'ю учасників освітнього процесу;
 - порядку використання технічних засобів охорони (системи виклику поліції, відеоспостереження, металодетектори);
 - алгоритмів реагування на виявлення заборонених предметів.
6. Під час виконання обов'язків персонал охорони має діяти виключно в межах наданих повноважень. Такі працівники не наділені правоохоронними функціями та не мають права застосовувати примусові заходи, що виходять за межі їх компетенції.
7. Заклад освіти зобов'язаний забезпечити належні умови для виконання функцій охорони, зокрема визначити місця несення служби (пости), забезпечити засобами зв'язку та доступом до технічних систем безпеки.

Звертаємо увагу, що залучення працівників закладу освіти до заходів фізичної охорони має на меті підвищення рівня безпеки, однак не повинно призводити до порушення трудових прав працівників або прав учасників освітнього процесу.

Керівникам закладів освіти рекомендується забезпечити належне нормативне оформлення залучення працівників до заходів фізичної охорони та здійснювати постійний контроль за їх правомірною реалізацією.

При цьому необхідно враховувати вимоги статті 31 Кодексу законів про працю України, відповідно до якої **роботодавцю забороняється вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.** У зв'язку з цим покладення на працівників закладу освіти (зокрема технічного персоналу) функцій з фізичної охорони можливе **виключно за умови їх належного правового оформлення та відповідної оплати праці.**

У разі доручення працівникові додаткових обов'язків, не передбачених посадовою інструкцією, підприємство, установа, організація має отримати від нього письмову згоду.

У ситуації, якщо виконання додаткових обов'язків передбачається на постійній основі, доручити працівникові виконання додаткових обов'язків можна увівши до штатного розпису штатну одиницю, залежно від обсягу виконуваних робіт. (Керівникам закладів надається право у разі виробничої необхідності змінювати штати окремих структурних підрозділів або вводити посади (крім керівних), не передбачені штатними нормативами для даного закладу, в межах фонду оплати праці, доведеного лімітними довідками на відповідний період). Заклад освіти компенсуватиме виконання працівником додаткових обов'язків установленням доплати за суміщення посад.

Також роботодавець може скористатися нормами [ч. 3 ст. 32 КЗпП](#), яка регулює питання зміни істотних умов праці у разі продовження роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою у разі, якщо такі зміни пов'язані зі змінами в організації виробництва і праці. У період дії воєнного стану норми працівник має бути повідомлений про зміну істотних умов праці не пізніше як до запровадження таких умов ([ч. 2 ст. 3 Закону України від 15.03.2022 №2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»](#)).

Отже, у разі доручення працівникові додаткових обов'язків як наслідок зміни істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж посадою (якщо такі зміни пов'язані зі змінами в організації виробництва і праці) **заклад має внести зміни до посадової інструкції.** Працівник має бути ознайомлений письмово з такими змінами. Компенсувати працівникові збільшення переліку посадових обов'язків потрібно підвищенням розміру заробітної плати, шляхом збільшення посадового окладу, встановленням доплат, преміюванням тощо .

Зокрема, керівнику закладу освіти слід:

- визначити доцільність та можливість залучення окремих працівників до виконання функцій охорони з урахуванням їхніх посадових обов'язків;

- внести відповідні зміни до посадових інструкцій або укласти додаткові угоди до трудових договорів, чітко визначивши обсяг і зміст таких обов'язків;
- ознайомити працівників із зміненими умовами праці у встановленому законодавством порядку;
- забезпечити добровільність погодження працівника на виконання додаткових функцій, якщо вони не передбачені первинними умовами трудового договору;
- видати відповідний наказ про організацію фізичної охорони із визначенням відповідальних осіб, їхніх повноважень та меж відповідальності.

Також важливо забезпечити належну підготовку таких працівників (інструктажі, навчання), створити відповідні умови для виконання покладених функцій та не допускати перевищення ними своїх повноважень. Недотримання зазначених вимог може розцінюватися як порушення трудового законодавства та призвести до виникнення трудових спорів або притягнення керівника до відповідальності.

Таким чином, залучення працівників закладу освіти до заходів фізичної охорони має здійснюватися виключно в межах законодавства, із чітким дотриманням трудових прав працівників та належним документальним оформленням.

Персонал охорони під час фізичної охорони в закладі освіти забезпечує вжиття заходів, спрямованих на запобігання виникненню та усунення в разі виникнення загроз життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, швидке та ефективно реагування на ймовірні загрози. Персонал охорони здійснює такі заходи в закладі освіти самостійно або спільно з поліцейським служби освітньої безпеки (у разі залучення) (п. 4 розділу II Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО).

Порядок застосування заходів з охорони в ЗЗСО докладно окреслює обов'язки, обмеження та повноваження персоналу охорони, який залучається до фізичної охорони в закладі освіти.

Фізична охорона в закладі освіти полягає в організації в закладі освіти поста (постів) охорони, визначення місць перебування персоналу охорони, а також маршрутів патрулювання персоналом охорони. Фізична охорона в закладі освіти може здійснюватися з використанням технічних засобів контролю доступу на територію та у приміщення закладу освіти (п. 1 розділу II Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО).

Також для забезпечення дотримання Правил доступу відвідувачами закладу освіти облаштовуються місця для залишення небезпечних предметів і речовин, перелік яких затверджено Кабінетом Міністрів України. Такі місця повинні бути захищені від доступу сторонніх осіб та розташовуватися в пункті пропуску перед місцем установлення стаціонарного металодетектора (за наявності) відповідно до п. 2 розділу II Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО.

Перелік небезпечних предметів і речовин, з якими особам заборонено перебувати на території та в приміщеннях закладу загальної середньої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2026 р. № 70. Сюди належить, зокрема, зброя, будь-які її компоненти, предмети, що її імітують, піротехнічні та легкозаймисті вироби, речовини та матеріали, спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, пиво, алкогольні, слабоалкогольні, енергетичні напої, тютюнові вироби, електронні сигарети та рідини, що використовуються в електронних сигаретах, пристрої для споживання тютюнових виробів без їх згоряння та інше.

Застосування заходів технічної охорони в закладах освіти

Система термінового виклику поліції в закладі освіти

Система термінового виклику поліції в закладі освіти – стаціонарний та/або мобільний сповіщувач, який призначений для генерування (створення) тривожного сповіщення про надзвичайну подію та дозволяє викликати наряд поліції в заклад освіти.

Така система негайно активується персоналом охорони (за наявності), керівником або іншою відповідальною особою закладу освіти, поліцейським служби освітньої безпеки (у разі залучення) в разі виявлення ознак правопорушення або загрози його вчинення або в разі виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій на території та у приміщеннях закладу освіти відповідно до п. 1 розділу **III Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО.**

Система відеоспостереження в закладі освіти

Технічні пристрої відеоспостереження встановлюються на території та всередині приміщень закладу освіти, а також об'єктів цивільного захисту, з охопленням місць входу до закладу освіти; місць скупчення учасників освітнього процесу.

Відеокамери в закладах освіти встановлюються:

- на входах-виходах;
- по периметру закладу освіти та прилеглої до нього території;
- на в'їздах на територію закладу освіти (за необхідності),
- а також у приміщеннях закладу освіти:
 - на входах у приміщення;
 - у коридорах, холах;
 - на сходових клітках;
 - в актових, спортивних залах.

Розміщення відеокамер здійснюється так, щоб всі об'єкти на входах на територію та у приміщення закладу освіти перебували в полі огляду об'єктива відеокамер. Обов'язковою умовою застосування відеоспостереження є забезпечення можливості ознайомлення осіб з інформацією про факт його здійснення. Інформацію про

використання систем відеоспостереження розміщують біля входів на територію і до приміщень закладу освіти.

Відеоспостереження забороняється в місцях особистого користування (вбиральні, роздягальні, душові кімнати та інші місця, які спеціально призначені для усамітнення людини від інших).

Система відеоспостереження повинна бути обладнана реєстратором із функцією запису і зберігання інформації за період не менш ніж 30 днів відповідно до п. 2 розділу III **Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО.**

Металодетектори різних типів (стаціонарні, ручні)

Металодетектори використовуються з метою забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, недопущення пронесення на територію закладів освіти небезпечних предметів, забезпечення контролю за дотриманням особами Правил доступу.

Стаціонарні металодетектори – аркові конструкції для пропуску осіб з одночасним виявленням можливого приховування небезпечних предметів. Їх застосовують для проведення огляду осіб, які відвідують приміщення закладу освіти, а також їхніх речей. Такі металодетектори встановлюють на входах у приміщення закладу освіти. Якщо додаткові виходи використовуються виключно під час евакуації осіб у разі оголошення сигналів і повідомлень про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, стаціонарними металодетекторами їх не обладнують.

Місце розташування стаціонарного металодетектора має бути облаштоване

- місцем для очікування,
- місцем для оператора стаціонарного металодетектора,
- а також місцем для огляду ручним металодетектором.

Для зручності застосування металодетектора необхідно передбачити наявність оглядового стола для викладення металевих предметів, щоб уникнути виникнення помилкового сигналу.

При вході до приміщень закладу освіти потрібно розмістити сповіщення про здійснення в закладі освіти пропускового режиму із застосуванням металодетекторів. Під час пропуску здобувачів освіти у приміщення закладу освіти огляду на виявлення заборонених предметів підлягають усі учні, які здобувають базову середню та профільну середню освіту, інші учасники освітнього процесу, а також інші особи, які залучаються до освітнього процесу, відвідувачі та персонал закладу освіти.

Не підлягають огляду на виявлення заборонених предметів:

- здобувачі початкової освіти (1 – 4 класи);
- особи з особливими освітніми потребами, зумовленими станом здоров'я, які потребують створення особливої (спеціальної) умови;
- особи, яким проведено ізотопну терапію та які мають у результаті штучного втручання в організм внутрішні металеві елементи (на підставі визначеної медичної довідки закладу охорони здоров'я).

Ручний металодетектор може бути використаний як допоміжний прилад у роботі із стаціонарним металодетектором для визначення точного місця розташування

металевого предмета на тілі особи; як основний прилад виявлення в одязі особи металевих предметів у разі відсутності стаціонарного металодетектора.

Про факти виявлення небезпечних предметів і речовин повідомляються відповідальні особи закладу освіти відповідно до Правил доступу, а у випадках, передбачених законодавством, – органи (підрозділи) Національної поліції України – визначає п. 3 розділу III **Порядку застосування заходів з охорони в ЗЗСО.**

Під час роботи над документами щодо безпеки у закладах освіти зазначала що:

– педагогічні працівники не повинні! залучатися до охорони та організації пропуску осіб на територію і в приміщення закладу освіти;

– заходи з охорони не мають порушувати права учасників освітнього процесу та інших осіб;

– встановлені металодетектори у закладах освіти мають відповідати вимогам санітарного законодавства, тобто мати відповідний висновок про експертизу;

– під час застосування заходів фізичної та технічної охорони враховувати наявність поліції охорони, суб'єктів охоронної діяльності або відповідно підготовленого до цієї роботи персоналу закладу освіти.

Також, для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та забезпечення порядку і безпеки учнів, працівників школи та батьків, у межах проєкту «Служба освітньої безпеки» запроваджена охорона закладів загальної середньої освіти працівниками поліції.

Головний обов'язок офіцера СОБ – сприяти створенню безпечного освітнього середовища у закладі освіти в межах своїх повноважень.

Відповідно до п. 2¹ ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» безпечне освітнє середовище - сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

До повноважень офіцерів СОБ входить запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, організація пропускового режиму, комунікація з екстреними службами, організація безпечної евакуації в укриття, особисте реагування на правопорушення та у разі необхідності виклик поліції.

Також офіцер СОБ взаємодіє з усіма учасниками освітнього процесу і може виступати з ініціативою щодо посилення безпеки в закладі освіти. При цьому один із

найважливіших моментів у його роботі – це спілкування з дітьми та проведення заходів із запобігання правопорушенням.

При підготовці роз'яснення використані матеріали сайту освітнього омбудсмена та Держпраці.

Підготувала юрисконсульт Одеської ОО ППОНУ Ксенія ЗАБОРСЬКА